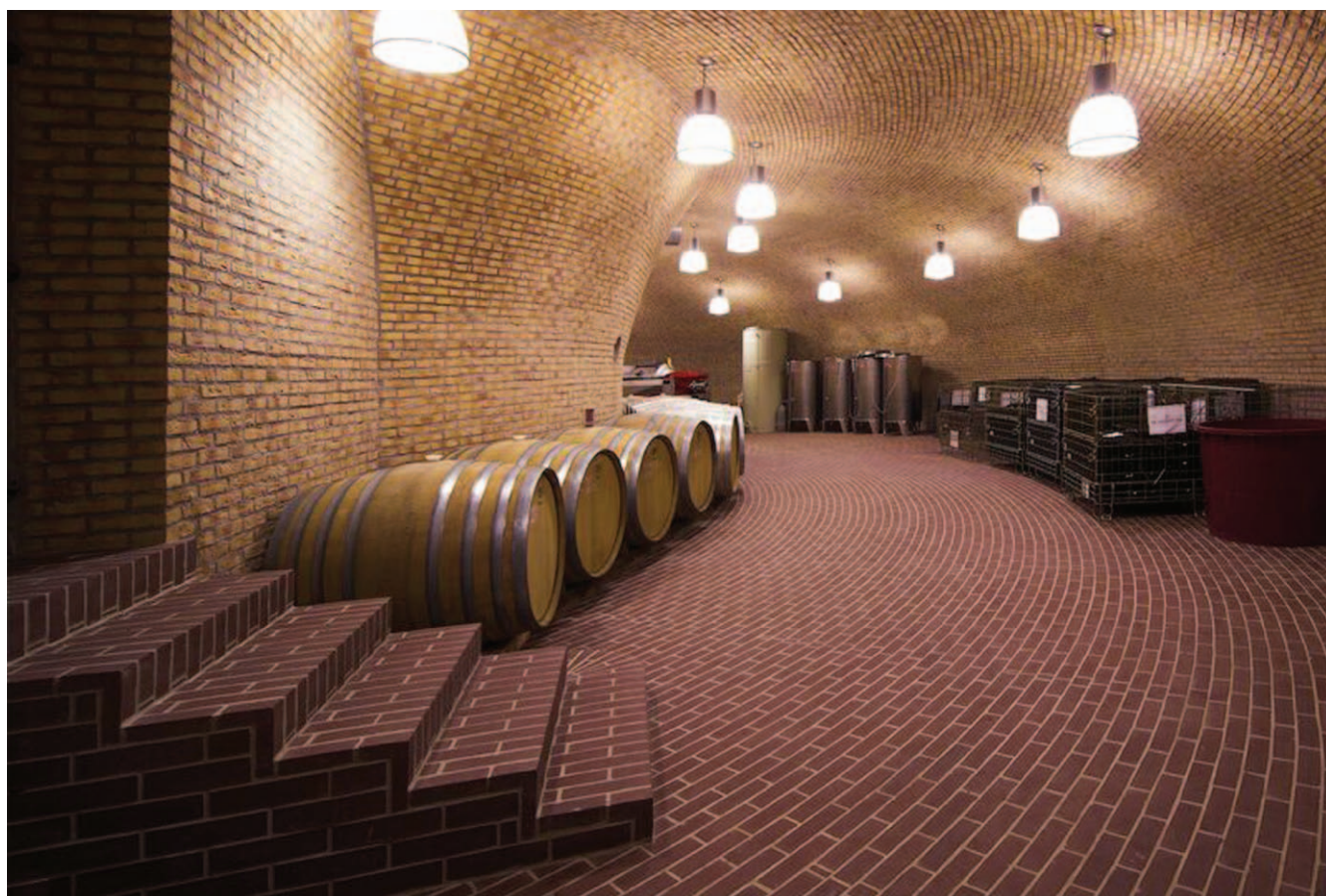

Borászat bővítés, Somló 2006 Fotó: Kakuszi Zoltán

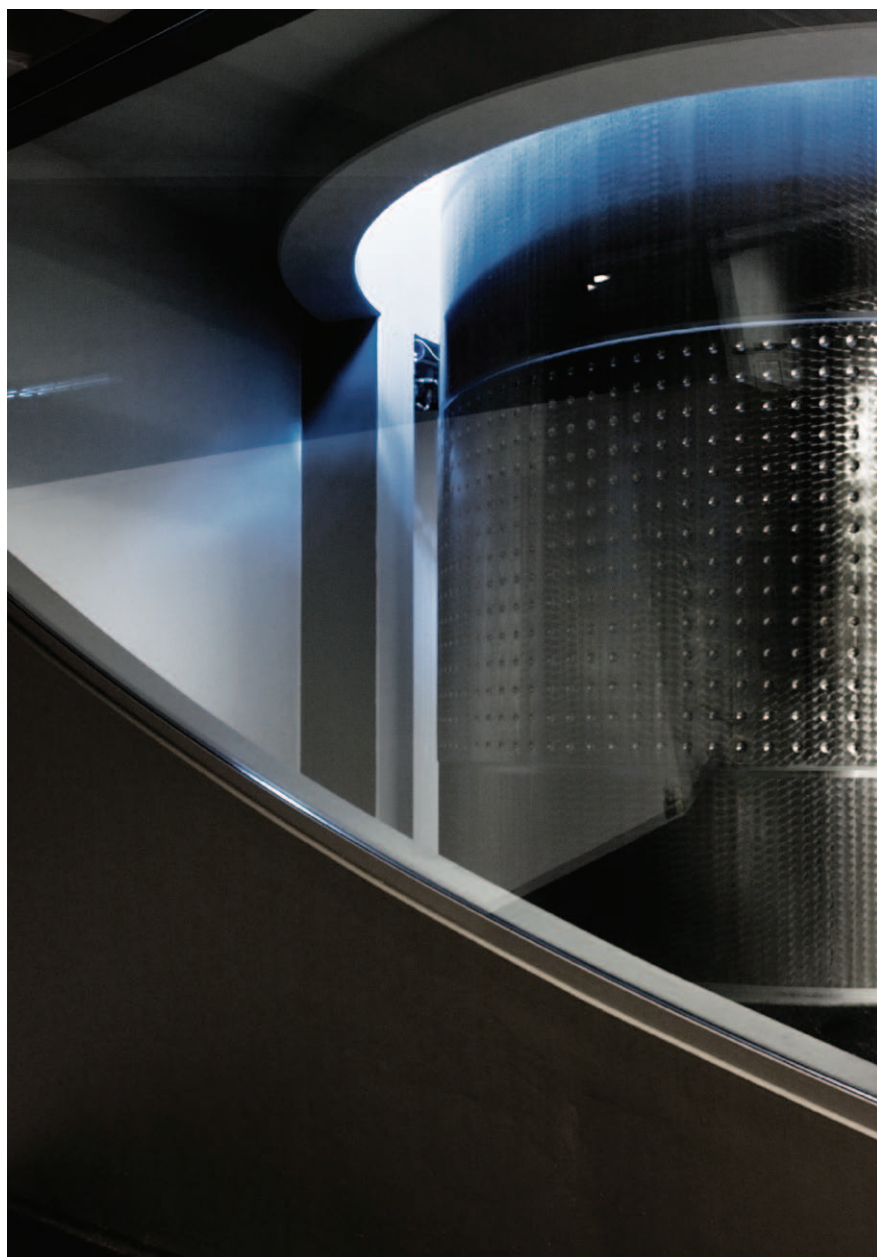
ebből nő ki az elképzelt pinceház, ami maga a kóstoló. Az ötlet lényege, hogy az új épületet ne a környék épületeihez – hiszen azok kicsi pinceházak, ez meg egy bevásárlócsarnok méretű hatalmas ipari tér –, hanem a tájhoz illesszük, mint tájrészletet. A vulkanikus Somló geográfiája itt, a hegy szoknyájánál kis elődombokból rajzolódik ki, melyek a valamikori lávafolyások irányába rendeződnek, mint egy fának a törzs alján kirajzolódó támasztógyökerei. E meglévő dombok közé illesztettünk egy mesterségeset, ez maga a borászat. Értelemszerűen a hegy felé nyílik meg, hiszen onnan jön a szőlő, és a borászatban dolgozók is a hegyet látják, míg jönnek-mennek. Az országút felől, az ide érkező szemszögéből nézve zárt a domb, ezáltal eltűnik a tájban, ám hogy mégis hatásos legyen a megjelenése, ráül ez a messziről kicsinek látszó, valójában jócskán nagyított pinceház, benne a kóstolóval, alatta a logisztikai bejárat. Ennyi az egész. Kézenfekvő meta-

fora, amely elrendezi a térbeli «történetet», megszabja a terek használatának a rendjét, és formailag is rendezi az egészet. Az alapötleten túl nem nagyon kell hozzányúlni, adja magát minden szempontból. Például a föld alá rejtett csarnok bevilágítását és felülvilágítóit azok a felhasítások adják, amelyek ismétlik a párhuzamosan futó telkek kerítéseit, csak itt éppen támfalakkal metszik fel a zárt dombot. Nincsen benne különösebb építészeti formálás, csupán a metaforát gondoltuk végig. Többek közt azt is, ahogy a föld alatti betonszerkezetek belső kiváltásai, faláttörései a lávaalagutak és a bazalt porózus jellegét követik, melyekből nagy, buborékszerű boltozatok jönnek létre. Adódik a lávafolyásszerű alaprajzban a tartófalak parabolikus íve is, ahogy cseppszerű formát vesznek fel. Nem is függőlegesek, hanem kicsit dőlnek, jelezve a lávafolyás dermedt állapotát. Hogy mindez nagytással jár, az természetes. Minden finom metafora, ami valami új gondolatot próbál az építészetbe hozni, nagytással jár, hiszen a valóságban ritkán léteznek ilyen formák egy épület léptékében.

Szent Ilona Borászat, Somló, 2012
Fotók: Bujnovszky Tamás

Itt és szemben, lent: Szent Ilona Borászat, Somló, 2012. Fotók: Bujnovszky Tamás

A borászatok lényegükből adódóan harmonikus természeti környezetben létesülnek: Tokaj, Neszmély, Somló mind-mind varázslatos helyek, melyek inspirálóan hatnak az ember gondolkodására. Maga a borkészítés és borérelés folyamata is misztikus, mágikus tevékenység és jelenség.

Az ember, a szemlélő ilyen irányú megérintése mennyire motivált-motivál épületeid metaforikus alapgondolat köré építésében?

Az építészet ehhez a misztikumhoz, alkímiához a saját eszközeivel tud hozzátenni. Nem akarám misztifikálni, de Disznókőnél is tettenérhető talán, hogy ilyenkor az ember a bor készítésének a folyamatát és annak dinamikáját próbálja az épülettel leírni. Képzeld el, hogy a szőlő érése a föld sötét mélyéből, az ottani ásványokból, az élő szervezet által fölhozott anyagokból és vízből, a nap melege révén felszínre feltörő folyamat. Hamvas Béla költői leírásait olvasva végigélhető, ahogy a tufákban rejlő, gyakran tíz méter mélyen lévő ásványi anyagokból a végén illóolajok lesznek a maguk valóban éteri varázslatával. Olyan gazdagok és sokfélék, miközben mégis átélhető módon anyagiak. Amikor a szőlőből bort csinálnak, akkor rendszerint nagy szeretettel – bár időnként durván – megdolgozzák ezt az élő anyagot, majd megint beviszik a földbe, hűvös, mély pincékbe, és sötétben elrejtve érelik a legkülönfélébb praktikákkal. Hordókban, változatos páratartalmú, rideg helyeken, amelyeket illik azért így-úgy szellőztetve kézben tartani, míg nem aztán ebből a pincemélyből újra előkerül a bor. Akkor újra kommunikálhatunk vele, és szánkba véve mindenféle huncut gondolatot kelthet a fejünkben. Az építészet eszközeivel e folyamat dramatizálása révén közelíthet a borhoz az ember, még ha ipari dolgokról van is szó. Az eszközök, a behordás, levitel, elrejtés, felhozás bonyolult és elegáns technikája minden borászatban más és más, mindig egyéni «filozófiák» szerint zajlik. Mi, építészek ezt a térformáláson túl alapjában véve fényvel tudjuk manipulálni, színekkel pedig valamennyire dramatizálni, illetve a megjelenő anyagok játszhatnak még szerepet. A legfontosabb a pincék esetében mégis a fény kezelése, annak a föld alá való bevezetése. Ha megnézed a somlói borászatot, láthatod, hogy ravasz és változatos módon jut be a természetes fény a legelső, leghátsó, legmélyebben lévő részekbe is. Attól

Pezsgőérlelő, Somló, 2013. Fotó: Bujnovszky Tamás

függően, hogy mennyi és milyen megvilágításra van szükség az adott helyen. Számomra fontos, hogy ne lépj be még a pince rejtett zugaiba sem úgy, hogy ott ne fogadna valamennyi természetes fény.

Mindhova jut belőle, olykor két, három, négyszeres közvetítéssel. Egyrészt azért, mert elegendő belőle kevéske is, másrészt pedig a palackos bort soha nem érheti direkt napfény. Ezért vannak a buborék-

szerű áttörések a falakon, meg a hasadékszerű nyílások, amelyek a megfelelő helyre hozzák be hat-nyolc-tíz méter mélyre a fényt, ami azután a sötét terekben szebbnél-szebb hatást tud létrehozni.

LIGHT AND PROPORTION

Wineries by Dezső Ekler are iconic structures that have become trademarks of their respective wine-producing areas, well-known in the professional world of architects and among the wider public as well. All of his buildings are based on elaborated metaphors. His winery in Tokaj draws on the architectural legacy of the region, enclosing larger-than-life shapes and lines of local wine cellars; the winery in Neszmély is designed to contain enlarged historical shapes and structures; while the architectural guideline used in the design of the first building in Somló is the enlargement of the façade on the section plan. The new building units were inspired by enlarged and petrified shapes of geological forces and tectonic movements. The symbolism of the building in Disznókő represents the process and dynamics of winemaking. Light has a significant role in the design, penetrating the walls through bubble-like patches and artificial crevices that lead the beams as deep inside as ten meters. Light and shade play across the dark interiors and create magnificent effects.